

Asia: VM119:00/2018

Selvitys keinoista ehkäistä kotitalouksien velkaantumista

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot mietinnöstä

Suomen yrittäjät pitää tärkeänä sitä, että yksityishenkilöiden ja kotitalouksien liialliseen velkaantumiseen kiinnitetään huomiota. Asia on tärkeä sekä kulut-tajansuojan, että makrovakauden näkökulmasta.

Suomalaisten kotitalouksien velkaantumisaste on noussut korkeaksi, mutta velkaantumisaste ei ole yhtä korkea kuin tulotasoltaan samaa luokkaa olevissa muissa Pohjoismaissa. Viimeaikaisen kehityksen perusteella velkaantuminen on pitkälti johtunut erilaisten kulutusluottojen ja taloyhtiölainojen määrän nopeasta kasvusta. Sen sijaan perinteisten asuntolainojen määrä on käsityksemme mukaan kasvanut varsin maltillisesti.

Suomalaisille pk-yrityksille finanssijärjestelmän toimivuus on tärkeää, joten lähtökohtaisesti kannatamme makrovakauseräpolitiikka, jonka tehtävä on torjua ja lieventää finanssijärjestelmän vakautta uhkaavia riskejä (ns. järjestelmäriskkejä). Makrovakauseräpolitiikka osana talouspolitiikan keinoja on tuore ilmiö. Se alkoi muotoutua vähitellen vasta kansainvälisen finanssikriisin ja euroalueen velkakriisin jälkeen. Näin ollen sitä koskevaa tutkimustietoa on vielä melko vähän.

Tämä seikka korostaa sitä, että makrovakauserävälineiden suunnittelussa on panostettava valmistelun laatuun ja ennen kaikkea kattaviin vaikutusarviointeihin. Työryhmän mietinnössä vaikutusten kokonaisarviointia ei ole tehty ja näin ollen ehdotusten kokonaisvaikutukset jäävät epäselviksi. Makrovakauseräpolitiikalla voi olla merkittäviä sivuvaikutuksia, joiden vaikutusta mietinnössä ei arvioida. Ennen mahdollisia sääntelyehdotuksia, tulee ehdotusten kokonaisvaikutukset selvittää kattavasti.

Yrittäjän asema epäselvä

Työryhmämietintöön sisältyy paljon ehdotuksia, ja ne muodostavat hankalasti hahmotettavan kokonaisuuden. Osa niistä on puhtaasti makrovakauteen liittyviä, osa kuluttajansuojaan. Onkin epäselvää, millaiset ehdotettujen toimenpiteiden kokonaisvaikutukset olisivat yrittäjien, erityisesti toiminimiyrittäjien ja henkilöyrittäjien omistajien kannalta.

Mietinnön enimmäisvelkasuhdetta koskevassa lakiehdotusluonnoksessa luottolaitos ei saisi myöntää kuluttajansuojalain 7 ja 7a lukujen soveltamisalaan kuuluvaa kuluttajaluottoa kuin enintään siihen määrään asti, että asiakkaalle aikaisemmin myönnettyjen luottojen ja uuden luoton kokonaismäärä suhteessa vuosituloihin ei ylitä 450 prosenttia asiakkaan vuosituloista (enimmäisvelkasuhde). Enimmäisvelkasuhdetta laskettaessa asiakkaalle aikaisemmin myönnettyinä luottoina otetaan huomioon asiakkaan sellaiset luotot, joihin sovelletaan kuluttajansuojalain 7 tai 7a lukujen säännöksiä, sekä asiakkaan asunto-omaisuuden osalle tuleva osuus asuntoyhteisön veloista.

Yrittäjyys on monimuotoistunut ja tästä johtuen määritelmä ei ole selkeä eikä yksiselitteinen. Kuluttajansuojalain 1 luvun 4§ kuluttajana pidetään luonnol-lista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten. Miten edellä mainitusta näkökulmasta esimerkiksi kevytyrittäjyyttä tulkitaan? Miten toiminimen toiminnassa käytettävän luottokortin limiittiin suhtaudutaan jne.?

Lisäksi enimmäisvelkasuhdetta ja sen laskentaa koskevassa ehdotuksessa vuosituloina ehdotetaan otettavaksi huomioon asiakkaan edeltävänä kalen-terivuotena saamat ansiotulot ja pääomatulot ennen veroja ja vähennyksiä. Tällainen laskentamalli sopii huonosti yrittäjille, sillä yritystoiminnan tulot voivat vaihdella eri vuosina merkittävästi. Pahimmallaan ehdotettu malli voi luoda vääränlaisia kannustimia esimerkiksi pääomatulojen hankkimiseen.

Suomen Yrittäjät vaatii, että ennen mahdollisia sääntelyehdotuksia, tulee yrittäjän asema selkeyttää ja varmistaa, ettei mahdolliset säädösehdotukset sisällä yrittäjyyden näkökulmasta epätarkoituksenmukaisia ja haitallisia vaikutuksia.

Eräitä muita huomioita

Työryhmämietinnön ehdotuksista tulosidonnainen velkakatto, asuntolainojen enimmäispituus sekä taloyhtiölainoille asetettavat rajoitukset ovat olleet eni-ten esillä, mutta mietinnössä on myös useita muita ehdotuksia. Mietinnössä on muun muassa useita kuluttajansuojaan liittyviä ehdotuksia. Osa näistä ehdotuksista on täysin uusia, eikä vastaavia tietojemme mukaan ole käytössä missään muualla. Tällaisten makrovakauseräiden käyttöönottoa tulee harkita erityisen huolellisesti ja niiden suorat sekä välilliset vaikutukset tulee arvioida kattavasti ennen kuin niiden mahdollisesta käyttöönotosta päätetään.

Mietintöön sisältyvä ehdotus siitä, että Finanssivalvonta saa antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita luotonhakijan maksukyvyttömyystodennäköisyyttä koskevasta enimmäisraja-arvosta, jota luottolaitoksen on käytettävä luottopäätöksiä tehdessään, on mielestämme erikoinen. Vierastamme tällaista ehdotusta, jonka mukaan viranomaisen voisi käytännössä päättää, miten riskipitoisille asiakkaille luotonantaja voi myöntää luottoa. Mielestämme tämä on huonosti sovitettavissa osaksi Suomen oikeusjärjestyksen keskeisiä peruseriaatteita.

Mietinnöstä puuttuu myös vaihtoehtoisten keinojen pohdinta. Käsitksemme mukaan erilaisten makrovälineiden välillä on eroja siinä, miten toteut-tamiskelpoisia ne ovat käytännössä ja minkälaisia kustannuksia niiden toimeenpanosta aiheutuu niin luotonantajille, kotitalouksille kuin kansantaloudelle kokonaisuutena.

Kiinnitämme huomiota siihen, että työryhmä on mietinnössään arvioinut velkaantumisen riskejä velkasuhdenäkökulmasta. Mielestämme velkojen ohella on otettava huomioon myös velallisten rahoitus- ja muun varallisuuden määrä sekä sen jakautuminen. Tämän näkökulman poisjääminen voi johtaa harhaan mietittäessä niitä todellisia velkaantumiseen liittyviä riskejä, joihin on syytä puuttua.

Mietintö on rakennettu lähinnä kahden henkilön ympärille muodostuvan kotitalouden näkökulmasta ja se ottaa heikosti huomioon tosielämän monimuo-toisuuden ja erilaiset elämäntilanteet, joihin velallinen voi joutua. Lisäksi mietintö ottaa huonosti huomioon Suomen alueellisen kehityksen erot.

Työryhmän työskentelyn jälkeen on tehty toimia, jotka puuttuvat osin samoihin ongelmiin kuin työryhmämietinnössä ehdotetut toimenpiteet. On välttä-mätöntä, että näiden toimien vaikutukset selvitetään ennen kuin uusien välineiden tarpeellisuudesta ja soveltamisalasta päätetään.

Lopuksi toteamme, että kansantaloudellisesti tarkasteltuna on tärkeää huolehtia siitä, että kotitaloudet voivat jatkossakin muuttaa joustavasti työn perässä paikkakunnalta toiselle. Tämä on edellytys sille, että kasvavat yritykset löytävät lisää osaavaa työvoimaa, voivat kasvaa ja lisätä hyvinvointia. Lisäksi toteamme, että jos työvoiman liikkuvuus heikkenee oleellisesti ehdotettavan sääntelyn takia, hallitusohjelmassa asetettu 75 prosentin työllisyysaste-tavoitteen saavuttaminen käy entistäkin vaikeammaksi.

Huomiot keskeisistä ehdotuksista

-

1. Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

2. Laki Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta

-

3. Laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

-

4. Laki eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä

-

5. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 5 luvun 1 §:n ja 7 luvun 1 §:n muuttamisesta

-

6. Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta

-

Oikeusministeriön asetus kuluttajan luottokelpoisuuden arvioinnissa käytettävistä oletuksista

-

Malinen Petri
Suomen Yrittäjät ry